

Kanunnik Théodore Arents de Beerteghem, 1816-1886

B. Janssens de Bisthoven^o

Het kapittel van de Brugse kathedraal heeft in de 18de en 19de eeuw drie kanunniken Arents gekend : Donatiaan (1690-1757)¹, Léonard (1740-1819)² en Théodore (1816-1886).

Théodore Arents de Beerteghem werd geboren op 11 juni 1816 in het herenhuis van de Nieuwe Gentweg nr. 53 als jongste broer van twee jongens en een meisje³. Na zijn priesterwijding op 17 december 1842 was hij gedurende een jaar leraar in het O.-L.-Vrouw-college te Oostende (1843-1844)⁴, gedurende vier jaren hulppriester-coadjutor in de parochie Sint-Medardus te Eernegem, decanaat Gistel (1844-1848)⁵ en gedurende twaalf jaren parochievicaris van de Sint-Pietersparochie te Hulste, decanaat Harelbeke (1848-1860). Op 3 januari 1860 werd hij benoemd tot algemeen directeur van de Zusters Maricolen en van de Brugse zondagsscholen en ging wonen in de Sint-Jansstraat nr. 10. Op 6 januari 1866 werd directeur Arents erekanunnik, en op 28 juni 1879 titulaire kanunnik. Zeven jaar later overleed hij op 8 april 1886⁶.

Na de humaniora in het kleinseminarie te Roeselare was hij op 1 oktober 1838 ingetreden in het grootseminarie te Brugge. Zijn

^o Kanunnik, ere-archivaris van het bisdom, Nieuwe Gentweg 51, 8000 Brugge.

1 B. JANSSENS DE BISTHOVEN, *De Lieve-Vrouw-kapel van Male, 1680-1966*, in : HEm., (Handelingen van het Genootschap voor geschiedenis), 119, 1982, blz. 95-106.

2 Idem, *Kanunnik Leonard Arents, 1740-1819*, in : HEm., 131, 1994, blz. 209-219.

3 R. COPPIETERS 'T WALLANT, *Notices généalogiques sur quelques familles brugeoises*, Brugge (1942), blz. 2 : "né à Bruges, 11 janvier 1816" is niet juist, de geboortedatum is 11 juni 1816 (Brugge, Stadsarchief, Burgerlijke Stand, geboorten, 1816 fol. 151v^o).

4 R. VANCRAEYNEST en A. DE GROEVE, *Onze-Lieve-Vrouwecollege Oostende 1842-1992*, Oostende, 1992, blz. 34.

5 Op 26 maart 1844 kreeg hij zijn benoeming tot hulppriester-coadjutor van pastoor Jozef Samyn van Eernegem, die 73 jaar oud geworden was. De pastoor was tevreden over de dienstvaardigheid van zijn coadjutor en schreef op 8 juli 1845 aan de bisschop "dat hij als een ware troost van zijn pastoor zijn functies met goede ijver vervult. De bejaarde priester werd in 1847 opgevolgd door Martinus Pype (1800-1874), die geen coadjutor nodig had, zodat Th. Arents voor een andere bediening beschikbaar was (Brugge, Archief Bisdom, nr. 66).

6 Brugge, Archief Bisdom, nr. N 86 Necrologium Brugense, sub verbo Arents ; nr. B 121, Acta, blz. 8 ; nr. S 182 Resolutieboek, register D, 1886-1946, van de kerkfabriek van Sint-Salvators.

medestudenten waren o.a. Jan Jozef Faict, de latere bisschop⁷ en Felix Dujardin⁷, de auteur van het feestgedicht aan Théodore Arents opgedragen bij de gelegenheid van zijn eerste plechtige Mis (erepaneel te Brugge, privé-verzameling, ill.)⁸.

Zoals vermeld, bekleedde Théodore Arents gedurende achttien jaar meerdere kerkelijke ambten vooraleer op 2 januari 1860 door bisschop J.B. Malou tot algemeen directeur van de Zusters Maricolen en van de Brugse zondagsscholen benoemd te worden.

De congregatie van de Maricolen, gesticht te Dendermonde in 1663, vestigde zich te Brugge in Rozendal in 1667 tot aan de Franse Revolutie. In een huis van de Vlamingstraat samen gebleven, herbegonnen de zusters in 1802 hun onderricht voor meisjes. Een jaar of twee nadien konden zij zich definitief in de Oude Zak installeren⁹. Vele bijhuizen werden opgericht, ook dank zij de zorgen van directeur Arents, op het Ganzeplein in de St.-Walburgaparochie, te Zerkegem, te Varsenare, te Oostkamp in de Kortrijkse straat en in de Moerbrugse straat ; tot deze laatste stichting had pastoor Dambre de nodige bouwgrond door een schenking van Th. Arents bekomen¹⁰. Directeur Th. Arents had ook oog voor het kunstpatrimonium van het Brugse Maricolenklooster en voor de restauratie van de *Passie*, een honderdtal taferelen en figuren op uitgezaagde staande panelen geschilderd en toegeschreven aan Jan Garemijn (depot Memlingmuseum/St.-Janshospitaal, Brugge). Deze schilderijen waren een schenking van kanunnik Leonardus Arents, oom van Théodore, voormalige directeur van de Apostolinen en van de Maricolen ; zij waren bestemd om op Witte Donderdag in de kapel te worden opgesteld. Ondertussen werd er onder zijn bestuur in de Oude Zak een nieuw gebouwencomplex opgetrokken¹¹ en aanvaardde hij het peterschap van de nieuwe klok voor de kapel. Zij luidde voor het eerst op 3 februari 1878. Sedert 1873 bedienden de zusters Maricolen ook het weeshuis "Orphelinat de Marie" of Mariaschool in de Nieuwe Gentweg, nr. 47, naast de zondagsschool. Th. Arents was

7 B. JANSSENS DE BISTHOVEN, *Luimige aanstelling van dignitarissen in een seminarieclub te Brugge, 1838*, in : HEM., 128, 1991, blz. 109-112; K. ROTSAERT, *Felix Dujardin, de onfortuinlijke bankierszoon*, in : Brugs Ommeland, 36 (1996), p. 5-19.

8 Papier, l.o. gesigneerd en gedateerd : *De Pape, frères comp. 1842*. Het feestgedicht, in kalligrafisch schrift gerealiseerd door François De Pape (1814-1863), werd geïllustreerd met diverse miniaturen, neogotische siermotieven en een wapenschild door Ferdinand De Pape (1810-1885).

9 A. DUCLOS, *Bruges, histoire et souvenirs*, Brugge, 1910, blz. 548.

10 G. CLAEYS, *Kroniek van Oostkamp*, Brugge, 1985, blz. 317.

11 Een gedenksteen in zwart marmer herinnert hieraan : *Gebouwd het jaer O.H.J.C. 1864, toegestemd door Zijn Hoogwaardigheid J.-Bta Malou onder het bestier van den zeer eerwaarden Heer T. Arents de Berteghem geestelike vader en directeur dezer gemeente*.

Erepaneel door f. Dujardin en de gebroeders De Pape, 1842 (privé-verz.)

dus belast met het bestuur van twee verschillende scholen, die aan elkaar grensden¹².

De zusters hielden eraan hun milddadige directeur, die intussen erekanunnik was geworden, bij gelegenheid van zijn zilveren priesterjubileum te vieren. Voor het feest werd een gedrukt boekje voorzien : *"Jubelkroon gevlochten om den kruin van den zeer eerweerden en weledlen heer, Mijnheer Theodorus-Jacobus-Josephus-Maria-Ghislenus Arents de Beerteghem, canoniek der Hoofdkerk van Sint-Salvator en directeur van 't Maricolen convent, als hij vierde zijn vijfen-twintigste jaer van priesterschap binnen Brugge, den 29 december, 't jaer als canoniek Arents jubelviert bij de Maricolen (1867)"*.

Th. Arents volgde Joannes Rommel op, na diens dood op 25 november 1875, als algemeen directeur van de Brugse zondagsscholen. De belangrijkste van de drie scholen bevond zich in de Nieuwe Gentweg. Zij was gesticht in 1807 door priester Charles de Schietere Caprycke (1762-1815) en werd genoemd "Den Area" (in de volksmond "Den Oria"), naar de recreatiekoer van de jezuïeten, waar de zondagsschool in de 18de eeuw gevestigd was. Den Area was bestemd voor de kinderen van vier parochies : Sint-Salvators, Onze-Lieve-Vrouw, Sint-Walburga en de H. Magdalena. Er was een andere zondagsschool langs de Potterierei voor de kinderen van Sint-Gillis en Sint-Anna, en een derde in de Ezelstraat voor de kinderen van de Sint-Jacobsparochie. Al deze kinderen waren op de weekdays aan het werk zodat zij alleen op zondag onderricht konden genieten¹³. Tot uitbreiding van Den Area kocht directeur Arents in 1873 het huis Eva, grenzend aan de ingangspoort van de school in Groeninge. Dit huis werd in 1882 doorverkocht aan de wettelijke eigenaar van de zondagsschool Paul van Caloen de Basseghem en in 1905 verbouwd tot bibliotheek¹⁴. Algemeen directeur Arents heeft betreffende de zondagsscholen een drietal handschriften nagelaten : *I. Handboek der zondagsschool, 1876*, met de geschiedenis van de Brugse zondagsscholen van 1761 tot 1875, de namen van de directeurs en de reglementen. *II. Handboek der maandelijksche vergaderingen, gehouden onder de heeren meesters en joufvrouwen meesteressen der apostolyke zondagsschool in het groot lokaal van Kaprycke telkens onmiddellijk naer het eindigen van den schooltijd*. *III. Uitdeling der prijzen, schooljaren 1861-1866*. Die einde-

12 *Petit guide de la charité catholique à Bruges*, Brugge, 1897, blz. 15-18, 25-27. Zie verder A. VERVENNE, *De "Area" te Brugge : van zondagsschool tot beroepsschool, 19de-20ste eeuw*, in : HEM., 127 (1990), blz. 217-231.

13 A. DE SCHIETERE DE LOPHEM, *Histoire de la famille de Schietere*, Brugge, 1968, blz. 374-375 ; *De katholieke zondagsscholen van Brugge. Beknopte geschiedenis. Doelwit. Werkzaamheden*, Brugge, 1907 ; A. VERVENNE, op. cit.

14 De gevelsteen luidt als volgt : "Een goede boek is een trouwe vriend".

jaarsplechtigheden waren blijde belevenissen in aanwezigheid van de geestelijkheid en van de ouders. Kanunnik Arents hield er gewoonlijk een korte toespraak, gebeurlijk met de belofte van een speciale beloning : "Pastoors, onderpastoors en priesters dezer stad, die ons voren gaen in werkende liefde om de zielen te winnen... Beminde ouders, wiens kinderen heden beloont worden, om hare godsdienstige pligt-oefeningen, deugdzaamheid en bekwaamheid in het christen en burger onderwijs... Om u allen een bewijs te geven hoe zeer wij uwe kinderen beminnen, zoo zal ik toekomende jaer op de prijsdeeling, buiten de prijzen die zij gewoonlijk bekomen, noch 20 buitengewone prijzen geven van vijf frank om te laten openbaar verloten onder alle de leerlingen..."¹⁵.

Na het zilveren priesterjubileum van 1867, viel kanunnik Arents een tweede zilveren jubileum te beurt. Er werd hem een gedrukt feestgedicht aangeboden : *Jubeldicht uit erkenenis opgedragen aan den zeer eerweerden heer kanonik Theodorus-Jacobus-Maria-Ghislenus Arents de Beerteghem op zijn vijfen-twintigste verjaren als bestierder en beschermer van de apostolyke zondagscholen te Brugge*. Zowel het jubeldicht *Wanneer het lichaam rust geniet* als het liedje *De arend is een pluimgediert* waren door G. Gezelle gedicht¹⁶.

15 Brugge, Oude Zak, nr. 34, Archief van de Maricolen.

16 Hier volgen vier strofen van het jubeldicht :

Liedtje

1. Den arend is een pluimgediert,
dat, op zijn felle vleugelen,
veel hooger zijne wegen stiert
als menige andere veugelen :
hij kij-kijkt zelfs de zon in-in
of z'is-is naar zijnen zin,
of z'is naar zijnen zin.

2. Den arend heeft een goe manier
om arendtjes te leeren
hunne ooggen naar het zonnevier
allengskens henen keeren :
hij pa-pa-pakt z'al op-op-op
zijn ri-ri-rik, bij hunder kop :
hij pakt zijn jongstjes op.

ooo

5. Den arend kan een kunste fijn,
van oud weer jong te kommen ;
en, uitgebloeid, nog frisch te zijn
lijk andere frische bloemen ;
zo bloe-bloe-bloeit hij al tij-tijd
tot spij-spij-spijt van die 't benijdt,
tot spijt van die 't benijdt !

ooo

8. Blijft ook alzo, van Berteghem,
zoo sterk als berd. Heer Arents
en kom compère, licht met hem,
en zegt : k zijn Jubelaris !
Trè-trè-trè-trekt van hier me'man
rap-ap is hij die ka-ka-kan
die arends pakken kan.

Guido Gezelle

Zie verder G. Gezelle, *Jubeldicht...* in : Biekorf 13, 1902, blz. 293-297. F. BAUR, *Guido Gezelle's dichtwerken III, Gelegenheidspoëzie*, Antwerpen, blz. 757-759 ; R. LAGRAIN, *Guido Gezelles lofdicht voor een Brugse abdis, II*, in : Duet 15 (1995), blz. 7-8, ill.

De wensen mochten echter niet in vervulling gaan, want kort na het feest werd de kanunnik getroffen door een ziekte die een jaar lang aansleepte. Hij overleed op donderdag 8 april 1886 om 5 uur in de morgen in zijn woning aan de Sint-Jansstraat nr. 10¹⁷.

17 L. DEVLIEGHER, *De huizen te Brugge*, Tielt, 1975, blz. 348, afb. 811.